

Reykholtskirkja

Fornleifarannsókn 2003.

Guðrún Sveinbjarnardóttir og Hildur Gestsdóttir

Þjóðminjasafn Íslands

Fornleifastofnun Íslands

Reykjavík 2004

Ljósmynd á forsíðu: Kirkjutóftin í lok uppgrftar 2003. (Oscar Aldred).

© Þjóðminjasafn Íslands, Fornleifastofnun Íslands 2003

Efnisyfirlit

1. Inngangur	2
1.1. Aðdragandi rannsóknar kirkjugrunnsins.....	3
2. Uppgröftur 2003 – aðferðir	5
3. Niðurstöður uppgrافتar.....	7
3.1. Stig 1. Nútíma minjar; eftir um 1920.....	7
3.2. Stig 2. Hrun kirkju; lok 19. aldar - 1920.....	9
3.3. Stig 3. Eftir að hætt var að nota kirkjuna; eftir 1886	11
3.4. Stig 4. Kirkjan 1835-1886.....	13
3.4.1. Stig 4a. Yngra gólf kirkju	13
3.4.2. Stig 4b. Eldra gólf kirkju	15
3.5. Stig 5. Fyrir 1835.	17
4. Gripir.....	17
4.1. Samantekt um gripi	20
5. Mannabein.....	21
5.1. Aðferðafræði	21
5.2. Niðurstöður	21
6. Niðurstöður – frekari rannsóknir	22
Heimildir/Bibliography	24
Viðauki 1. Einingaskrá.....	26
Viðauki 2. Fundaskrá	30
Viðauki 3. Myndaskrá – stafrænar myndir	40

1. Inngangur

Sú kirkja sem stendur í kirkjugarðinum í Reykholti og búið er að færa í sitt upprunalega horf var byggð á árunum 1886-87. Fram að þeim tíma stóð kirkjan aðeins sunnar í garðinum. Vel sá móta fyrir grunni hennar á yfirborði þegar uppgröftur hófst árið 2002. Auk þess hafði fjarkönnun tvívegis leitt útlínur hennar í ljós, fyrst árið 1993¹ og svo aftur árið 2001², þegar viðnáms- og segulmælingum var beitt til undirbúnings fyrir uppgröft þann sem þessi skýrsla fjallar um. Mismunandi tækni var beitt við fjarkannanirnar og niðurstöður voru ekki þær sömu. Mismunurinn fólst í túlkun útveggja. Í fyrri könnuninni var talið að merki mætti sjá um tvö byggingarskeið þar sem það eldra var af mun stærri byggingu. Í þeirri seinni var talið að útlínurnar sýndu ytri og innri hleðslubrúnir einnar byggingar. Seinni könnunin leiddi einnig í ljós merki um fleiri minjar í kirkjugarðinum, þar með talið það sem túlkað var sem hugsanleg mörk gamla kirkjugarðsins. Sú túlkun reyndist ekki vera að öllu leyti rétt. Leifar suðurhliðar garðsins fundust sumarið 2002 nokkurn veginn á þeim stað sem fjarkönnunin benti til³ en norðurmörk hans fundust undir kirkjunni sem byggð var 1886-87 þegar ný undirstaða var gerð undir hana haustið 2001, eða nokkru norðar en fjarkönnunin gaf til kynna.

Kirkju er fyrst getið í Reykholti í máldaga sem talinn er vera frá 1185 eða fyrr⁴. Líklega hefur kirkja þó verið reist í Reykholti mun fyrr. Til þess bendir m.a. sú staðreynd að Reykholt er orðið kirkjumíðstöð, svonefndur *staður* þegar árið 1118⁵.

Reykholt er ekki landnámsjörð ef marka má ritheimildir. Bærinn var byggður í landi Breiðabólstaðar, landnámsbæjarins sem stendur aðeins austar, en ekki er vitað nákvæmlega hvenær það var. Reykholt mun fljótlega hafa tekið við forystuhlutverki í héraðinu og samkvæmt fyrrgreindum máldaga tilheyrði Breiðabólstaður Reykholti þegar á 12. öld. Elstu minjar sem fundist hafa við fornleifarannsóknirnar á bæjarstæðinu eru ruslahaugur sem tímasettur hefur verið til 9. eða 10. aldar⁶, tréútskurður sem fannst efst í

¹ Kirkjugarðurinn í Reykholti 1995.

² Horsley 2002.

³ Guðrún Sveinbjarnardóttir 2003.

⁴ Íslenskt fornbréfasafn 1, bls. 279-280.

⁵ Helgi Þorláksson 2000.

⁶ Bréf frá Dr G. Cook, SUERC Radiocarbon Dating Laboratory, Skotlandi.

honum og hefur verið tímasettur stílfraeðilega til 10. eða 11. aldar⁷, og kolað bygg, sem fannst í eldstæði og hefur verið tímasett á bilið frá 10. til 12. aldar⁸.

Ein af þeim rannsóknarspurningum sem leitast átti við að svara með rannsókn kirkjutóftarinnar var, hvort kom á undan, kirkja eða bær í Reykholti. Ef svarið reyndist vera kirkjan, mætti e.t.v. skýra tilkomu Reykholts svo nálægt landnámsbænum þannig að kirkja hafi fyrst verið reist þar frá Breiðabólstað og síðan bærinn. Tímasetning ruslahaugsins til 9. eða 10. aldar bendir til þess að bærinn hafi komið á undan kirkjunni, en enn er óvíst hvenær kirkjan var reist. Það virðist þó ljóst að leita þurfi annarra skýringa á því af hverju kirkja var reist í Reykholti frekar en á Breiðabólstað.

Allnokkuð er til af ritheimildum sem veita upplýsingar um kirkjuna í Reykholti og hefur þeim lýsingum sem gefa vísbendingar um gerðir hennar á mismunandi tímum verið safnað saman í skýrslu⁹. Elsta eignaskrá sem veitir þannig upplýsingar er frá 1358. Fjöldi altarisklæða sem þar er nefndur þykir benda til þess að í kirkjunni hafi verið fleiri en eitt altari. Í eignaskráum frá 1392 og 1394 er talað um glerglugga í kirkjunni. Það er hins vegar fyrst í úttektunum sem nákvæmari lýsingar á kirkjunni er að finna. Sú elsta sem varðveist hefur er frá 1664.

1.1. Aðdragandi rannsóknar kirkjugrunnsins.

Fornleifarannsóknir á vegum Þjóðminjasafns Íslands hafa nú staðið yfir í Reykholti óslitið frá árinu 1998. Áður höfðu minni rannsóknir farið fram á staðnum, aðallega vegna byggingarframkvæmda ýmiss konar. Í rannsóknaráætlun sem gerð var árið 1997 um fornleifarannsóknir í Reykholti¹⁰ var, auk uppgrftar á bæjarstæðinu, gert ráð fyrir að kirkjustæði og kirkjugarður yrðu einnig rannsökuð sem sérstakur þáttur í heildarrannsókninni, enda skipa þau mikilvægan sess í búsetu á staðnum. Í því sambandi er m.a. áhugavert að komast að því hvenær fyrsta kirkjan var reist.

Fornleifarannsóknirnar urðu kveikjan að alþjóðlegu og þverfaglegu rannsóknarverkefni, Reykholtswerkefninu svonefnda, sem hefur Snorra Sturluson og

⁷ Guðrún Sveinbjarnardóttir 2001, bls. 20.

⁸ Hedges o.fl. 1993, bls. 317.

⁹ Guðrún Harðardóttir 2003.

¹⁰ Guðrún Sveinbjarnardóttir 1997.

tímabil hans sem kjarna, en Snorri kom líklega í Reykholti árið 1206 og bjó þar af og til allt til 1241 þegar hann var veginn í Reykholti af útsendum Noregskonungs. Einn þáttur þessa verkefnis er rannsókn Reykhólts sem kirkjumiðstöðvar. Reykholt var einn hinna helstu *staða* Íslands í kirkjulegri merkingu þess orðs. Áformað er að kanna hver var tilgangurinn með hinum elstu og stærstu *stöðum*. Stafholt, sem Snorri hafði einnig yfirráð yfir og var mikilvægur *staður*, býður upp á samanburðarefni, og einnig verður samanburðar leitað í svipuðum stofnunum erlendis. Þetta efni var rætt á vinnufundi í Reykholti 3. október 2002 með þátttöku innlendra og erlendra fræðimanna. Upp úr honum hélt nemi í sagnfræði sem hafði skrifað BA ritgerð um Stafholt¹¹ til framhaldsnáms í þessu efni í Noregi. Annar nemi sem sótti fundinn og hafði skrifað BA ritgerð um kirkjumiðstöðina Reykholt¹² hefur nú hafið framhaldsnám við Háskóla Íslands og er rekstur Reykhólts á miðöldum ritgerðarefni hans.

Rannsókn kirkjugrunnsins í Reykholti er mikilvæg í þessu samhengi. Hann er einn af örfáum kirkjugrunnum sóknarkirkja sem eru aðgengilegir til rannsókna, en engin slík kirkja hefur verið rannsökuð á Íslandi. Slíkar kirkjur þjónuðu mikilvægu hlutverki, hver í sinni sveit og eru því stór þáttur í kirkjusögu landsins. Með rannsókninni er stefnt að því að bæta við þekkingu um það hvernig sóknarkirkjur litu út og þróuðust, miðað við aðrar tegundir kirkna á fyrri öldum.

Í anda Reykhóltsverkefnisins var ákveðið að stofna til þverfaglegar og alþjóðlegrar samvinnu um rannsókn kirkjunnar. Til samstarfs voru fengin þau dr Orri Vésteinsson við Fornleifastofnun Íslands, sem hefur rannsakað kirkjuminjar víða um land og sérhæft sig í kirkjusögu, Alf Tore Hommedal við NIKU í Björgvin, en hann er sérfræðingur í kirkjufræðingum, Guðrún Harðardóttir, sagnfræðingur á Þjóðminjasafni, sem hefur reynslu af því að lesa úr úttektum og öðrum ritheimildum hvernig hús hafa litið út, Hildur Gestsdóttir við Fornleifastofnun Íslands, sem hefur sérhæft sig í rannsóknum á mannabeinum, og arkitektarnir Stefán Örn Stefánsson og Grétar Markússon sem hafa reynslu af því að setja fram í teikningum hvernig hús hafa litið út, byggt á ritheimildum og fornleifafræðilegum upplýsingum. Stefnt er að því að

¹¹ Sigríður Júlíusdóttir 2002.

¹² Benedikt Eypórsson 2002; 2003.

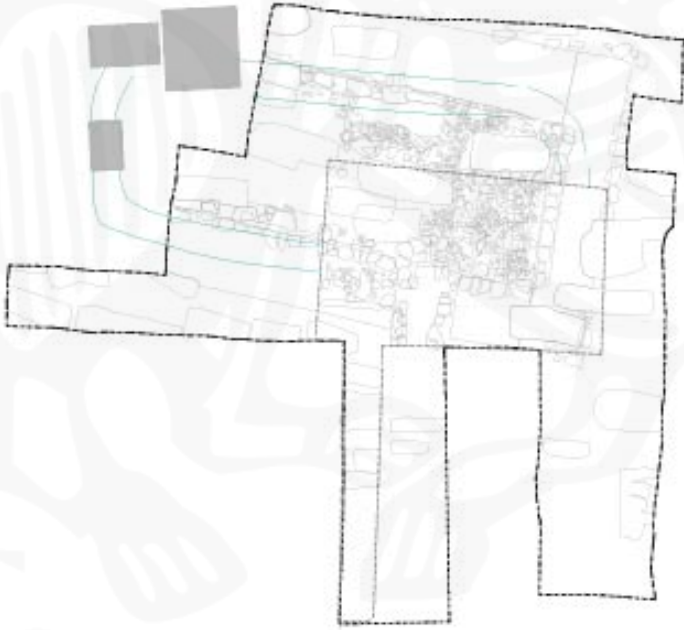
útbúa upplýsingarnar sem safnast um kirkjuna þannig að unnt verði að setja þær fram í þrívíðu formi. Samvinna um þetta verður höfð við Snorrastofu í Reykholti, en þar er nú unnið að því að miðla upplýsingum um fornminjarnar sem þar hafa fundist. Styrkur hefur nú tvívegis verið veittur úr Kristnihátíðarsjóði til rannsóknar kirkjunnar. Í þessari skýrslu er gerð grein fyrir árangri uppgrafar sumarið 2003. Rannsókn á kirkjugrunni í Reykholti er samstarfsverkefni Þjóðminjasafns og Fornleifastofnunar og liður í víðtækara samstarfi stofnananna um fornleifarannsóknir.

2. Uppgröftur 2003 – aðferðir

Rannsóknin stóð yfir frá 26. maí til 20. júní. Að henni unnu fornleifafræðingarnir Angelos Parigoris, Eavan O'Dochartaigh, Guðrún Sveinbjarnardóttir, Hildur Gestsdóttir Jane Hamill og Oscar Aldred, og nemarnir Ragnheiður Gló Gylfadóttir og Stefán Ólafsson, en þau voru bæði namar í nýstofnuðu fornleifafræðinámi við Háskóla Íslands. Sumarið 2002 var gerð forkönnun í suðausturfjórðungi kirkjugrunnsins¹³. Á þeirri viku sem rannsóknin stóð yfir varð vart við það sem talið var vera fjögur aðgreind byggingarstig kirkjunnar, en kirkjan sem stóð síðast á þessum stað var byggð árið 1835. Niðurstöður bentu til þess að byggingin hafi ekki alltaf staðið nákvæmlega á sama stað. Leifar síðustu kirkjunnar voru vel varðveittar, en líklegt þótti að eldri kirkjur væru nokkuð skemmdar af gröfum sem komu í ljós inni í kirkjunni.

Svæði XII sem grafið var sumarið 2002 yfir suðausturhorni kirkjutóftarinnar, var 8m langt (austur-vestur) og 5m breitt. Það svæði var svo tengt við uppgröftinn á bæjarstæðinu með metersbreiðum skurði (XIII) sem lá í suður út frá suðvesturhorninu á svæði XII. Viðnámsmælingar sem gerðar voru í kirkjugarðinum árið 2001 voru nýttar til að ákveða hvar ætti að grafa árið 2003. Takmarkið var að opna svæði yfir allri kirkjutóftinni, og stækka svæði XII því til vesturs og norðurs. Hins vegar takmörkuðu seinnitíma grafir, og þá sérstaklega legsteinar og annar umbúnaður um grafir, hversu mikið hægt var að stækka svæðið. Langmest var um seinnitíma grafir við vesturenda kirkjutóftarinnar, og var sneitt fram hjá þeim. Þetta gerði það að verkum að ekki var hægt að rannsaka þann hluta kirkjunnar. Lengd svæðisins var frá 12,1 – 19,1m, en breidd þess

¹³ Guðrún Sveinbjarnardóttir & Orri Vésteinsson 2003.

Mynd 1. Yfirlitsmynd af uppgriftarsvæði

9,4m. Skurður XIII var breikkaður og annar gerður samsíða honum en austar. Lengd beggja var þá orðin 9,1m austur – vestur, en skilinn var eftir 2,8m breiður bálkur á svæðinu miðju vegna seinni tíma grafar sem lá þar. Breidd svæðis XIII (norður – suður) var 8,0m. Uppgraftarsvæðið í Reykholtskirkjugarði sumarið 2003 var alls 153,1m² (sjá mynd 1). Þessi tvö svæði sem tengja kirkjutóftina við bæjarstæðisuppgröftinn eru í þessari skýrslu talin vera eitt uppgraftarsvæði, svæði XII. Allt torf og stærsti hluti yfirborðslags voru fjarlægð með lítilli gröfu (Bobcat), en eftir það var allt handgrafið. Rannsóknaraðferðir voru þær sömu og beitt hefur verið við uppgröftinn í Reykholti síðan 1998. Grafið var eftir jarðlögum í einum fleti eftir því sem unnt var, eftir hinni svonefndu Harris Matrix aðferð (*single context planning*). Einnig var stuðst við snið þar sem við átti. Hverju jarðlagi, skurði og fyllingarlagi (samheiti *context* eða eining) var gefið númer og var byrjað þar sem frá var horfið sumarið 2002, á einingu [2038]. Allar einingar voru teiknaðar og í sumum tilfellum ljósmyndaðar, bæði á litskyggnur og stafræna myndavél, og skráðar á sérstakt eyðublað.

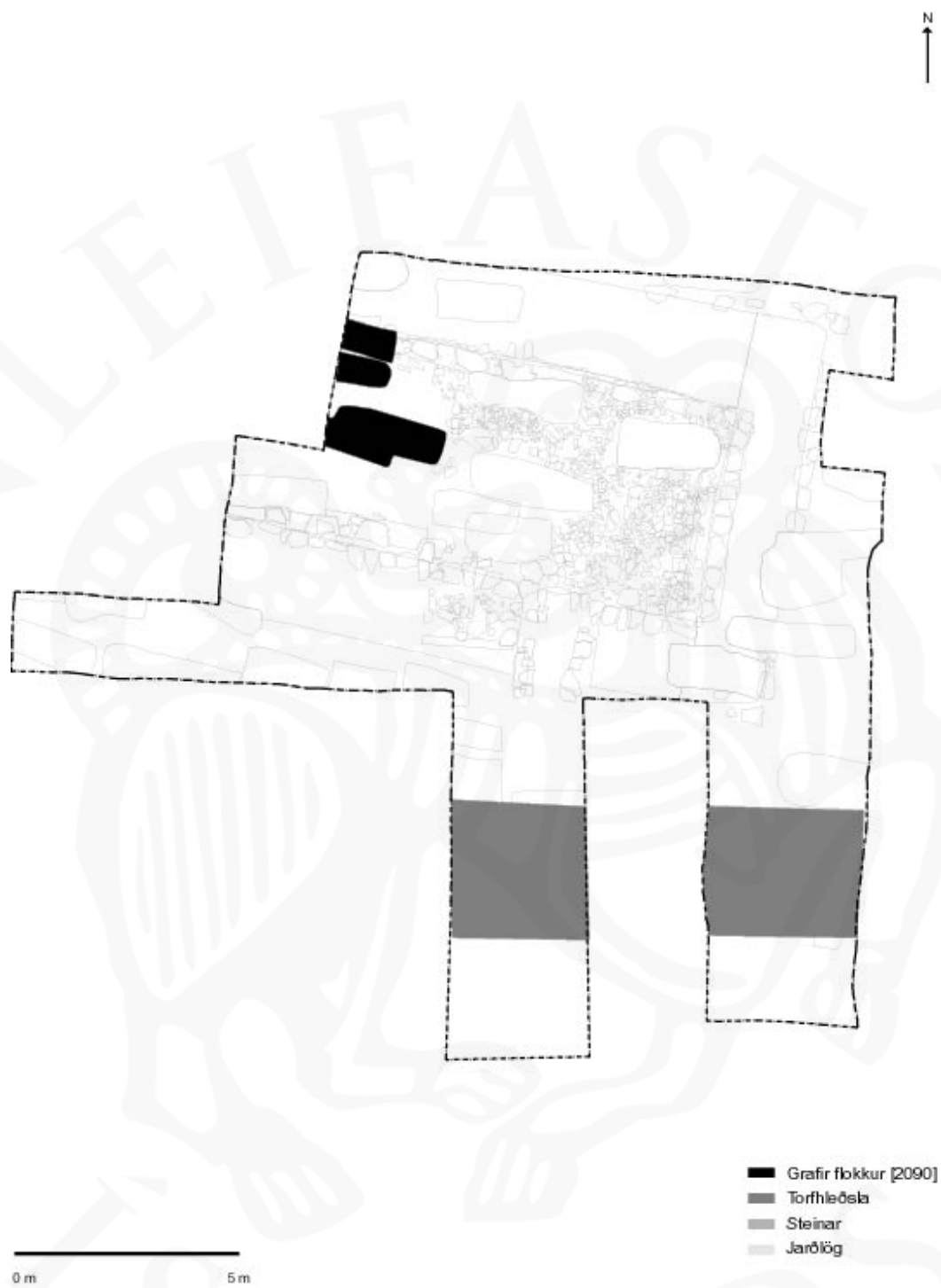
Jarðlög, mannvirki, fundir og sýni voru mæld samkvæmt hnitakerfi sem sett var upp á uppgraftarsvæðinu við upphaf rannsóknarinnar. X-ásinn liggur til norðurs og hækkar í þá átt og Y-ásinn til austurs. Hnitakerfinu var skipt í 5 x 5m reiti fyrir teikningar til þess að auðvelda samsetningu þeirra við úrvinnslu. Notast var við einfaldan hæðarmæli til þess að mæla hæð yfir sjávarmáli, og gengið út frá þekktri hæð á legsteini Bjarna Þorsteinssonar við suðvesturhorn kirkjunnar sem byggð var 1886-87, en hún var 42.492 m y.s.

3. Niðurstöður uppgrftar

Markmið uppgrftarins í Reykholtskirkjugarði sumarið 2003 var að grafa fram alla kirkjuna sem byggð var 1835, eða þann hluta sem hægt var án þess að fjarlægja legsteina. Niðurstöðum úr rannsókninni var unnt að skipta í fimm bráðabirgðastig, en líklegt er að þau breytist eitthvað við frekari rannsóknir á kirkjunni og kirkjugarðinum.

3.1. Stig 1. Nútíma minjar; eftir um 1920.

Yfir öllu svæðinu sáust merki um þá sléttun og landslagsvinnu sem fór fram í kirkjugarðinum á áttunda áratug síðustu aldar. Yfirborðslagið [2039], torfblandað

Mynd 2. Stig 1

moldarlag, lá ofan í allar ójöfnur á svæðinu, sem benti til þess, að þegar kirkjugarðurinn var sléttaður, hafi nýr jarðvegur einnig verið fluttur inn á svæðið og nýttur til að fylla upp í dældir og ójöfnur. Þetta lag lá yfir hruni úr kirkjunni og yngstu gröfunum, flokkur

[2090], sem eru fjórar grafir í norðvesturhorni uppgraftarsvæðisins (sjá mynd 2). Þær eru allar frá fyrri hluta 20 aldar, og er sú syðsta, [2134], hugsanlega gröf Þórðar Sigurðssonar (d. 1920), en legsteinn hans var fluttur fyrir uppgröftinn 2002¹⁴. Staðsetning hans benti til þess að gröfin lægi í norðvesturhorni uppgraftarsvæðisins 2002, en það reyndist ekki rétt. Steinninn hefur því eitthvað flust til, líklega þegar kirkjugarðurinn var sléttaður á áttunda áratug síðustu aldar. Allar þessar grafir liggja innan veggja kirkjutóftarinnar, og er sú nyrsta [2100] tekin að hluta í gegnum norðurvegg kirkjunnar. Ein þessara grafa, [2099] var grafin upp að hluta til að staðfesta að um gröf væri að ræða, og til að fá snið í gegnum eldri mannvistarlög á svæðinu. Þessi gröf er rétt sunnan við gröf [2100], og liggur að hluta inn í austursnið svæðisins. Hún var 0,6m á breidd, og alls sáust 1,2m af lengd hennar. Komið var niður á viðarlíkkistu á um 1,1m dýpi. Ofan á henni lá beinagrind af ungabarni (sjá kafla 5.)

Þegar kirkjugarðurinn var sléttaður, var einnig hlaðinn upp nýr veggur [2059] umhverfis kirkjugarðinn. Þessi veggur lá að hluta í austur-vestur yfir suðurenda uppgraftarsvæðisins og sást greinilega áður en byrjað var að grafa, þá um 1,5m á breidd og 1,0m á hæð. Veggurinn var ekki eiginleg torfhleðsla, heldur hafði jarðvegi verið hrúgað upp og torfþökur lagðar yfir.

Þvert yfir suðurmörk uppgraftarsvæðisins lá 20. aldar hitaveiturör (austur-vestur), sem afmarkaði suðurmörk kirkjugarðsuppgraftarins og norðurmörk bæjarhólsuppgraftarins. Skurðurinn [2041] sem rörið lá í var um 0,5m á breidd, 0,4m á dýpt, og sá kafla sem grafinn var fram var 9m á lengd. Þessi lögn var löngu komin úr notkun þegar uppgröftur fór fram, en skurðurinn sem hún lá í skar því miður í sundur beint samhengi á milli kirkjugarðs- og bæjarhólsuppgraftanna.

3.2. Stig 2. Hrun kirkju; lok 19. aldar - 1920.

Undir yfirborðslaginu [2039] voru torfhrunlög úr kirkjunni, [2044] og [2068] = [2064]. Þetta voru blönduð torflög sem lágu yfir allri tóftinni og út fyrir vegg hennar. Þykkast var [2068] í miðri tóftinni, um 0,2 m. Nokkrar grafir og aðrar gryfjur voru skornar í gegnum þetta hrun úr kirkjunni. Í norðurenda svæðisins voru tvær gryfjur. Sú eystri,

¹⁴ Guðrún Sveinbjarnardóttir & Orri Vésteinnsson 2003.

N

- Grafir flokkur (205 1)
- Torfhúðellur
- Steinar
- Jardlög

Mynd 3. Stig 2

0 m 5 m

[2050] var 1,6 x 1,0 m og 0,3 m á dýpt. Neðst í vesturenda hennar lá koparhringur með lífrænum leifum á <016>. Hugsanlega var þetta krans (sjá kafla 4). Vestari gryfjan, [2055] var hringlaga, 1,0 m í þvermál, 0,2 m á dýpt, og hafði grjóti verið raðað meðfram austur- og norðurbrún hennar. Ekki er vitað hvert hlutverk þessara gryfja var, en hugsanlegt er að hér hafi staðið einhverskonar minnismarki sem síðar voru fjarlægð. Einnig er möguleiki að eystri gryfjan [2050] hafi verið gröf sem hætt var við að taka, vegna þess að hún endar við þykkt grjótlag, sem erfitt hefði verið að grafa í gegnum.

Á uppgraftarsvæðinu voru alls 22 grafir, flokkur [2051], skornar í gegnum torfhrun úr kirkjunni. Þær lágu umhverfis kirkjutóftina (sjá mynd 3), og eru allar teknar í gegnum yngstu torfhrunlög úr kirkjunni. Líklegast eru þær frá seinni hluta 19. aldar, jafnvel fram á fyrri hluta 20. aldar, en greinilegt er að tóft kirkjunnar hefur enn sést vel þegar grafirnar voru teknar. Þetta má marka af því að þó að sumar þeirra séu grafnar í gegnum torfveggi kirkjunnar (t.d. gröf [2089] í norðvesturhorni uppgraftarsvæðisins), eru engar þeirra inni í tóftinni sjálfri. Grafirnar eru allar fylltar með blandaðri mold, og í sumum tilfellum hefur grafarbakinn verið byggður upp að hluta með torfi, og torf lagt yfir gröfina (t.d. gröf [2070]). Þetta er þekktur frágangur á gröfum, og er ennþá notaður í Reykholtskirkjugarði. Ein þessara grafa, [2089] var grafin upp að hluta til að staðfesta að um gröf væri að ræða, og til að fá snið í gegnum eldri mannvistarlög á svæðinu. Hún var 0,9 x 1,9 m og komið var niður á viðarkistu á 1,3 m dýpt.

Í suðausturenda uppgraftarsvæðisins kom í ljós gufulögn, sem mun hafa verið lögð rétt um aldamótin 1900 og leiddi gufu úr hvernum Skriflu inn í gamla torfbæinn. Lögnin sjálf var úr járn, og var í skurði [2076] sem lá austur-vestur, og var 0,6 m á breidd og 0,5 m djúpur. Alls voru 3,3 m af lengd skurðarins grafnir upp. Umhverfis lögnina hafði verið raðað grjóti [2077].

3.3. Stig 3. Eftir að hætt var að nota kirkjuna; eftir 1886

Hrunlagið úr kirkjunni, [2068] = [2064], lá yfir fjórum gröfum, sem eru auðkenndar sem flokkur [2129], sunnan við kirkjutóftina, en þær skáru að hluta suðurvegg kirkjunnar og yngsta hrúnið úr henni. Þær eru þá frá síðari hluta 19. aldar, eftir að kirkjan fór úr notkun (sjá mynd 4.).

- Grafir fobákur [2129]
- Torflöðslur
- Steinar
- Jandlög

Mynd 4. Stig 3

3.4. Stig 4. Kirkjan 1835-1886

Eins og fram hefur komið var ekki hægt að rannsaka vesturenda kirkjunnar vegna seinnitíma grafa. Hinsvegar var allur austurendinn og stór hluti langveggjanna grafinn fram (sjá mynd 5). Lengd þess hluta sem hægt var að rannsaka var 10,9 m sunnanmegin, 9,1m norðanmegin, og breidd kirkjunnar 4,7 m Þetta eru allt innanmál. Langveggirnir voru báðir torf- og steinhlaðnir [2139] og höfðu báðir innri steinaröð [2133]. Yfir þeirri nyrðri lá 0,3 m breiður rauðbrúnn torfstrengur, um 0,1 m á þykkt [2095]. Engin strengjahleðsla lá yfir steinunum sunnanmegin, en þeim vegg hafði verið meira raskað af seinni tíma framkvæmdum og því hugsanlegt að hún hafi verið fjarlægð. Ytri brún langveggjanna var rauðbrúnn torfveggur, líklegast klömbruhleðsla. Báðir voru 1,3 m á þykkt, og um 0,3 m á hæð. Á milli ytri torfveggjanna og innri steinaraðanna var ljósbrún torfblönduð moldarfylling, 0,5 m á þykkt. Um 1,5 m frá suðausturhorni kirkjunnar virtist vera 0,9 m breitt op í suðurveggnum sem fyllt hefur verið upp í með mun minna grjóti en annars staðar var að finna í innri veggjabrúninni. Steinar marka þetta op, en þeim hefur verið hlaðið þvert á vegginn. Ekki er vitað hvaða tilgangi opið hefur þjónað, en það virðist hafa verið fyllt upp í það með torfi. Frekari athugun á veggjum kirkjunnar sumarið 2004 ætti að varpa ljósi á þetta og hvaða skeiði kirkjunnar það tilheyrir.

Ekkert torf var við austurgaflinn. Þar var tvöföld steinaröð, sú innri, [2097] = [2136], sem er tvær steinaraðir á hæð og hefur þjónað sem undirstaða undir kórþilið, og [2133], sú ytri. Báðar voru hlaðnar úr steinum allt að 0,8 m í þvermál. Á milli þessara steinaraða voru tvær uppfyllingar: [2105], 0,6 m þykkt torflag sem lá yfir [2108], sem er 0,01 m þykkt dökkrauðbrúnt torfblandað lag með viðarleifum, sem lá einungis í suðurenda veggjarins. Það lá svo yfir [2112], 0,1 m þykku torfblönduðu lagi með miklu af grjóti í. Svipað lag [2124], um 0,2-0,6 m breitt, lá meðfram langveggjunum, og virðist því tengjast byggingu kirkjunnar á einhvern hátt.

3.4.1. Stig 4a. Yngra gólf kirkju

Gólf kirkjunnar voru myндуð af nokkrum torflögum sem greinilega afmarka að minnsta kosti tvö byggingarstig. Nokkur torflög mynda yngra stig gólfsins. Það efsta [2096] var

- Greifir flokkur [2131]
- Torfheðstur
- Steinar
- Jandiög

Mynd 5. Strig 4a

grænleitt torf sem náði yfir alla kirkjuna en var mjög þunnt sumstaðar. Þetta lag var þykkast í miðjunni, allt að 0,16 m þykkt. Næst kom [2106], dökkrautt fíngert torflag með nokkru grjóti í, allt að 0,2 m á þykkt, sem lá aðeins á um 2 m breiðu svæði innan í kirkjunni í norðvesturhorni uppgraftarsvæðisins. Það lá ofan á [2111], sem er dökkrautt hart torflag, allt að 0,2 m á þykkt. Tvær grafir eru inni í kirkjunni sem voru teknar á meðan kirkjan stóð enn, flokkur [2131]. Önnur er við miðjan norðurvegg kirkjunnar, hin [2091] er við suðurvegg kirkjunnar, í vesturenda uppgraftarsvæðisins (sjá mynd 5). Hún var 0,7 x 2,1m að stærð og komið var niður á líkkistu á 0,7m dýpi.

3.4.2. Stig 4b. Eldra gólf kirkju

Austanmegin í kirkjunni, undir torflögunum, var steinlagt gólf [2128]. Það náði 6,4 m í vestur frá austurgafli kirkjunnar, og var lögnin á því mjög óregluleg. Stærð steinanna var frá 0,3 m á lengd niður í smásteina, 0,04 m í þvermál. Yfirborð lagnarinnar var óslétt, sem bendir til þess að hér sé um einhverskonar undirstöðu að ræða, en ekki eiginlegt steinlagt gólf. Austan við steinlögnina [2128], á sama yfirborði, var rauðleitt, blandað torflag [2122]. Hvorugt þessara laga var fjarlæggt.

Inni í kirkjunni voru þrjár grafir, flokkur [2135]. Tvær þessara grafa, [2117] og [2118], lágu inni í miðri kirkjunni, en sú þriðja [2123] var í norðausturhorni kirkjunnar (sjá mynd 6). Hún var grafin upp að hluta og var 1,1 x 2,3 m að stærð. Í henni var líkkista, á um 0,7 m dýpi.

Svo virðist sem þessi torf- og steinalög (stig 4a og 4b) hafi myndað undirstöðu undir timburgólf sem hvílt hefur á bitum sem lágu á milli stórra steina [2137], allt að 0,7 x 0,5m í þvermál, sem liggja meðfram langveggjunum með að meðaltali 1,1 m millibili, og marka væntanlega stafgólf kirkjunnar. Á tveimur stöðum, við miðja suður- og norðurhlið, vantar steina, líklegast vegna seinni tíma framkvæmda.

Í suðausturhorni uppgraftarsvæðisins, utan við kirkjuna, var einnig komið niður á allt að fimm grafir, sem eru samtíma 1835 kirkjunni eða eldri.

- Grafir
- Torfheðslur
- Steinar
- Jarðvög

0 m 5 m

Mynd 6. Stig 4b

3.5. Stig 5. Fyrir 1835.

Í sniðum þeirra grafa sem opnaðar voru að hluta voru greinileg merki eldri mannvistarleifa á staðnum. Einnig er möguleiki að steinaraðir utan við norður og austur torfveggi séu leifar eldri veggja á staðnum. Nú þegar hefur hluti þessara eldri minja verið grafinn upp. Gröfin [2001], sem grafin var fram sumarið 2002, er greinilega eldri en 1835 kirkjan, en á líkkistunni sem í henni var er skjöldur þar sem fram kemur að þar var Þorleifur Bjarnason prófastur grafinn árið 1783¹⁵. Hugsanlegt er að grafirnar tvær sem liggja sitt hvoru megin við hana séu frá sama tíma.

4. Gripir

Skráð fundanúmer voru alls 203 (sjá fundaskrá), en undir sumum þeirra er að finna fleiri en einn grip. Helstu efnisflokkar eru gler (51 númer skráð), járn (55 númer skráð), kopar

Mynd 7. Sörvistala <140>

Mynd 8. Sörvisölur efri <147>, neðri <091>

¹⁵ Guðrún Sveinbjarnardóttir & Orri Vésteinsson, 2003.

(24 númer skráð), leir (21 númer skráð) og viður (15 númer skráð). Nokkuð magn fannst af nýlegu rúðugleri, leirtausbrotum og nöglum í uppfyllingunni [2039].

Mynd 9. Horn af bókarspjaldi <121>

Mynd 10. Bókarspensl <149>

Mikið af rúðuglerinu var nýlegt að sjá, en þar voru einnig nokkur brot sem hafa grænleita slikju og bólur, <030> fannst í torfi [2068] sem haldi kirkjutóft, <093> í fyllingu [2105] milli steina í innri hleðsluröð [2097] í austurgafli kirkjunnar, og <179>, <181> og <183> í slitróttu torflagi [2111] neðarlega í gólfi kirkjunnar. Nokkuð fannst af gleri úr flöskum; <123> sem er stútur með útflattri, láréttri brún, af meðalaglassi úr grænleitu gleri með bólum, fannst í torflagi [2111]; <022> og <106> sem hafa áletrun á botni fundust í uppfyllingarlægum [2039] og [2058]; <098> sem fannst í fyllingarlagi [2112] og <145> í fyllingarlagi grafar [2099] hafa ferhyrndan botn. Hugsanlega má aldursgreina þessar flöskur stílfraðilega og af áletrunum. Í sama fyllingarlagi fannst einnig lítil, glær sörvistala <140> úr gleri (sjá mynd 7).

Tvær aðrar sörvistölur fundust: <147> í torflagi [2111] og <091> í fyllingu [2105] við austurpil kirkjunnar (sjá mynd 8). Þær eru eins en misstórar, hnöttóttar, flatar með gati í gegnum flötu hliðina, gerðar úr tálgukoli með skornu skrauti. Sams konar tala fannst inni í kirkjutóftinni við uppgröft árið 2002 (RKH-2002-25-142).

Meðal merkari gripa úr uppgreftinum sumarið 2003 eru koparhlutir ýmiss konar. Ber þar fyrst að nefna horn af bókarspjaldi, <121> sem fannst í torflagi [2111], og bókarspensl, <149> sem fannst í sama lagi (sjá myndir 9 og 10). Á horninu, sem er brotið, er upphleypt bóla og fíngert rist og upphleypt skraut. Hvað stærð og skrauti viðkemur svipar grip þessum mjög til bókarhorna sem til eru í Þjóðminjasafni (Þjms. 1745) og talin eru hafa tilheyrt Guðbrandsbiblíu. Með þeim er bókarspensl sem á stendur ártalið 1623, en því svipar einmitt mjög til spenslis <149>, sem er brotið, en hefur verið

119 mm langt, hefur rist, geometrískt skraut ofaná, lykkju í annan endann og er fest á leðurbót. Það líkist bókarspensli sem fannst við uppgröftinn 2002 (RKH-2002-25-135). Sams konar horn og spensl eru á Guðbrandsbiblíu sem til er í Þjóðminjasafni (Þjms. 1902) en hún var prentuð árið 1584.

Mynd 11. Bókarspensl efra <144>, neðra <071>

Mynd 12. Hnappur <127>

Fleiri bókarspensl fundust við uppgröftinn: <071> fannst í fyllingarlagi [2098], sem er e.t.v. í gröf. Það er grannt, með fíngerðu skrauti, fest við ferhyrnda leðurbót (sjá mynd 11). Svipuð spensl fundust við uppgröft í Skálholti, t.d. S184 sem talið er vera frá 17. eða 18. öld¹⁶. <144> og <168> fundust í torflagi [2111]. <144> er stutt og grönn þynna með geometrísku skrauti ristun ofaná, sem er fest á ferhyrnda leðurbót sem á er negld koparþynna til styrktar (sjá mynd 11). <168> er frábrugðið hinum, mun fíngerðara, með 2 götum og 2 lykkjum. Það líkist gripum sem til eru í Þjóðminjasafni Íslands, t.d. Þjms. 8917 og 8933.

Í fyllingu [2118] í gröf [2001] fannst hnappur úr kopar <127> (sjá mynd 12). Hann er kúlulaga, með skornu skrauti og stórra lykkju. Sams konar hnappur, þó úr tinblönduðu silfri, fannst við uppgröft í Skálholti¹⁷.

Tvær koparþynnur, vafðar í hólka, <048> sem fannst í torflagi [2068] og <136> í fyllingarlagi [2120] (sjá mynd 13) eru líklega kertapípur. Vax fannst innan í <048>. Samskonar, en úr járnri fundust í Skálholti¹⁸. Svona kertapípur hafa verið í notkun allt frá því á Víkingaöld. Koparþynnur vafðar þéttar saman, <076> sem fannst í grafarfyllingu

¹⁶ Kristján Eldjárn o.fl. 1988, bls. 72.

¹⁷ Kristján Eldjárn o.fl. 1988, S260, bls. 78 og mynd 35.

¹⁸ Kristján Eldjárn o.fl. 1988, t.d. S349, bls. 90 og mynd 47.

[2100] og <112> í fyllingu [2117] eru hins vegar pípunaglar sem hafa líklega verið reknir í líkkistur.

Í torflagi [2068] fundust brot úr reykjarpípu úr postulíni, <033> og <039>. Þetta hefur verið stór pípa og framan á henni er upphleypt mynd af Kristjáni 9. (sjá mynd 14.), en hann var Danakonungur frá 1863 þar til hann andaðist árið 1906. Svona pípur voru framleiddar við sérstök tækifæri. Einnig fundust nokkur brot úr krítarpípum í uppgreftinum, bæði leggir og brot úr kóngum. Krítarpípur voru fyrst notaðar á Íslandi á 17. öld.

Mynd 13. Kertarpípur efri <048>, neðri <136>

Mynd 14. Reykjarpípa <033>

Leirkerabrot þau sem fundust voru öll af nýlegum gerðum. Nokkur brýnisbrot fundust, m.a. þrjú úr flögubergi, <113>, <129> og <165>. Meðal viðargripa voru nokkrir sem greinilega voru tilsneiddir, helst stautar og pinnar einhvers konar. Þeir, ásamt fjölda járnagla sem fundust hafa vafalaust tilheyrt kistum hinna látnu í kirkjugarðinum.

4.1. Samantekt um gripi

Mest magn og merkustu gripirnir úr uppgreftinum sumarið 2003 fundust í neðsta torflaginu [2111] sem lá beint ofan á steinlögninni í gólfinu í austurenda kirkjunnar. Hún

er talin vera undirstaða undir timburgólf sem nefnt er í úttektum. Nokkrir þessara gripa tengjast bókum. Ber þar hæst horn af bókarspjaldi <121> og bókarspensl <149> sem hafa líklega tilheyrt Guðbrandsbiblíu. Sams konar gripir, tímasettir til 16. og 17. aldar, eru til í Þjóðminjasafni. Fleiri bókarspensl fundust í þessu lagi og auk þess stútur af gamalli meðalaflösku, glerbrot með bólum úr rúðum og ílátum, sörvistala úr tálgusteini, krítarpípubrot, brot úr þrífættum rauðleirspotti, steinleirsílati og *faience* diskir, hnappur með skrófgangi, líklega úr tini, samanbrotinn vasahnífur, flögubergsbrýni, heil skeifa og tréstaugar og pinnar. Erfitt er að tímasetja þessa gripa nákvæmlega, en líklega eru þeir vart eldri en frá 18. öld. Þeir gætu því hafa tilheyrt kirkjunni sem byggð var 1788. Frekari rannsókn kirkjugrunnsins ætti að leiða þetta í ljós.

Athyglisverðir gripir sem fundust í yngstu uppfyllingarlögum eru tvær kertapípur úr kopar og brot úr reykjarpípu úr postulíni með mynd af Kristjáni Danakonungi 9. framan á, en hún mun vera frá 19. öld.

5. Mannabein

Ein beinagrind (RKH-002) var grafin upp í Reykholti sumarið 2003, beinagrind úr ungbarni, sem lagt hafði verið ofan á vesturenda kistuloks í gröf [2099].

5.1. Aðferðafræði

Staðlaðar beinafræðilegar aðferðir voru notaðar til að greina kyn og lífaldur. Kyn var ákvarðað út frá neðri kjálka¹⁹ og mjaðmabeini.²⁰ Sameining kasta og annarra beina²¹ og tennur²² voru notuð til að greina lífaldur.

5.2. Niðurstöður

Varðveisla beinagrindar RKH-002 var einstaklega góð (+90%), flest bein voru til staðar, þó að eitthvað væri um skemmdir, hausnúpan var brotin og endar leggjabeina höfðu allir flagnað.

¹⁹ Molleson *et al.* 1998.

²⁰ Schutkowski 1993.

²¹ sjá t.d. Schwartz 1995.

²² Ubelaker 1989.

Það skal bent á að kyngreining á börnum er alls ekki örugg, og í besta falli er um 78% líkur á að kyn barna sé greint rétt²³. Einnig hefur í þessu tilfelli einungis hluti þeirra beina sem bera kyngreinandi einkenni varðveist. Niðurstöður rannsóknarinnar benda hins vegar til að líklegast hafi RKH-002 verið karlkyns (?). Lífaldursgreining bendir til þess að einstaklingurinn hafi verið á aldrinum eins til tveggja ára, þó líklegra nær eins árs aldrinum.

Niðurstöður meinafræðirannsóknar sýndu nýja beinmyndun og gljúpleika umhverfis bæði sporgöt á fleygbeini; í báðum augnatóttarhlutum, sérstaklega í tákirtilsgrófinni og á miðlæga- og aftari hluta beggja sköflunga. Hugsanleg greining á þessum breytingum er skyrbjúgur (eða C vítamín skortur)²⁴, en þó er einnig möguleiki á að óskilgreind sýking hafi valdið þessum breytingum.²⁵

6. Niðurstöður – frekari rannsóknir

Sumarið 2003 voru leifar þeirrar Reykholtskirkju sem byggð var árið 1835 grafnar fram. Sú kirkja var 4,7m breið að innanmáli, og sú lengd sem reyndist unnt að grafa fram var 10,9m. Í vísitasíunni segir að þessi kirkja hafi verið 9 stafgólf, eða nálega 17 álnir á lengd og 6 ¾ álnir á breidd innan þilja. Ef miðað er við íslenskar/hamborgarálnir (0,573m) eru málin 9,7 x 3,9m, ef miðað er við danskar álnir (0,6277m) eru þau 10,7 x 4,2m²⁶. Seinni viðmiðunin passar betur við málin á því sem grafið var fram. Munurinn felst þá væntanlega í því hvaðan er mælt, þ.e. í bilinu sem hefur verið á milli þils og steinveggjar. Þessi mál gefa einnig til kynna að uppgröfturinn nái svo til út í vesturgafli kirkjunnar þar sem hann nær lengst til vesturs. Langveggirnir voru torfhlaðnir með innri steinahleðslu eða undirstöðu og voru 1,3 m þykkir. Kórveggurinn var tvöfalt timburþil, en ekki virðist hafa verið neinn torfveggur samtíma því. Einnig hefur verið timburgólf í kirkjunni sem hefur hvílt á burðarbitum sem lágu á steinundirstöðum sem sátu meðfram langveggjunum. Undir timburgólfinu voru torf- og steinlagðar undirstöður. Niðurstöður

²³ Molleson *et al.*, 1998.

²⁴ Ortner *et al.* 1999

²⁵ Roberts & Manchester 1995.

²⁶ Guðrún Harðardóttir 2003.

fornleifarannsóknarinnar um gerð þessarar kirkju koma heim og saman við lýsingu á henni sem til er í vísitasíum.

Alls fannst 41 gröf á uppgraftarsvæðinu. Af þeim voru 30 frá því eftir að kirkjan sem byggð var 1835 fór úr notkun árið 1886, 10 voru teknar á þeim tíma þegar kirkjan stóð enn eða eldri en hún. Fjórar þessara grafa voru grafnar upp að hluta til að staðfesta að um grafir væri að ræða, og reyndust þær allar hafa líkkistur úr timbri. Í einni gröfinni fannst beinagrind af ungarbarni ofan á fótarenda kistunnar.

Niðurstöður úr rannsókninni sumarið 2003 voru mjög áhugaverðar. Það reyndust vera mun fleiri grafir á svæðinu en merki sáust um á yfirborði, og þá sérstaklega grafir inni í kirkjunni sem voru teknar á meðan hún stóð enn. Markmið rannsóknarinnar í Reykholti sumarið 2004 verður því tvíþætt. Fyrst verða þær grafir sem eru inni í kirkjunni og voru teknar á meðan hún stóð enn grafnar upp. Líklegast er að þar sé helst grafið heldra fólk, og að hægt verði í sumum tilfellum að bera kennsl á þá sem grafnir eru, annaðhvort með aðstoð ritaðra heimilda, eða eins og nú þegar hefur sést, að kisturnar beri nafn þeirra sem þar eru grafnir. Þetta býður upp á áhugaverða rannsóknarmöguleika þar sem hægt verður að bera saman beinarannsóknir og ritaðar heimildir.

Einnig er stefnt að því að ljúka uppgreftri á 1835 kirkjunni. Þá verða byggingarleifar hennar grafnar upp, til að kanna varðveislu á eldri kirkjum á svæðinu, sem þegar hafa sést í sniðum í þeim gröfum sem grafnar voru upp að hluta, bæði sumarið 2002 og 2003.

Heimildir/Bibliography

Benedikt Eyþórsson 2002. *Kirkjumiðstöðin Reykholt*. (BA ritgerð í sagnfræði við HÍ).

Benedikt Eyþórsson 2003. Í þjónustu Snorra. Staðurinn í Reykholti og klerkar þar í tíð Snorra Sturlusonar. *Sagnir. Tímarit um söguleg efni*. 23. árgangur, bls. 20-26.

Guðrún Harðardóttir 2003. Gerðir horfinna Reykholtskirkna. Í Guðrún Sveinbjarnardóttir og Orri Vésteinsson. 2003. *Reykholtskirkja. Fornleifarannsókn 2002*. (Skýrslur Þjóðminjasafns Íslands 2003, 4).

Guðrún Sveinbjarnardóttir 1997. *Fornleifarannsókn í Reykholti í Borgarfirði*. Rannsóknaráætlun. (Fornleifadeild Þjóðminjasafns Íslands. Reykjavík).

Guðrún Sveinbjarnardóttir 2001. *Reykholt í Borgarfirði. Framvinduskýrsla 2000*. (Skýrslur Þjóðminjasafns Íslands 2000, 4).

Guðrún Sveinbjarnardóttir 2003. *Reykholt í Borgarfirði. Framvinduskýrsla 2002*. (Skýrslur Þjóðminjasafns Íslands 2002, 3).

Guðrún Sveinbjarnardóttir og Orri Vésteinsson. 2003. *Reykholtskirkja. Fornleifarannsókn 2002*. (Skýrslur Þjóðminjasafns Íslands 2003, 4).

Hedges, R.E.M., R.A. Housley, C. Bronk Ramsay & G.J. van Klinken 1993. Radiocarbon dates from Oxford AMS system: Archaeology datelist 17. *Archaeometry* 35 (2): 305-326

Helgi Þorláksson 2000. Icelandic society and Reykholt in the 12th and 13th centuries with special reference to Snorri Sturluson. Í *Reykholt in Borgarfjörður*. An interdisciplinary research project. Workshop held 20-21 August 1999. Guðrún Sveinbjarnardóttir (ritstj.). (National Museum of Iceland. Research Reports 2000: 11-20).

Horsley, T.J 2002. Geophysical surveys at Reykholt, Borgarfjörður, summer 2001. Í Guðrún Sveinbjarnardóttir *Reykholt í Borgarfirði. Framvinduskýrsla 2001*. (Skýrslur Þjóðminjasafns Íslands 2001, 7: 39-42).

Íslenzkt fornbréfasafn. Diplomatarium Islandicum I (1857-76).

Kirkjugarðurinn í Reykholti. Jarðsjármælingar. Línuhönnun hf, júní 1995. Skýrsla unnin fyrir Reykholtstað / Geir Waage sóknarprest.

Kristján Eldjárn, Hákon Christie & Jón Steffensen 1988. *Skálholt. Fornleifarannsóknir 1954-1958*. (Reykjavík)

Molleson, T., Cruse, K. & Mays, S. 1998. Some sexually dimorphic features of the human juvenile skull and their value in sex determination in immature skeletal remains. *Journal of Archaeological Science*. 25: 719-728.

Ortner, D.J., Kimmerle, E.H. & Diez, M. 1999. Probable evidence of scurvy in subadults from archaeological sites in Peru. *American Journal of Physical Anthropology*. 108: 321-331.

Roberts, C & Manchester, K. 1995. *The Archaeology of Disease*. 2nd edition. (Cornell University Press; Ithica, NY).

Schutowski, H. 1993. Sex determination of infant and juvenile skeletons: I. Morphognostic features. *American Journal of Physical Anthropology*. 90: 199-205.

Schwartz, J.H. 1995. *Skeleton Keys*. (Oxford University Press: Oxford).

Sigríður Júlíusdóttir 2002. *Staður í Stafholti*. Þjóðskjalasafn Íslands. (BA ritgerð í sagnfræði við HÍ).

Ubelaker, D.H. 1989. *Skeletal Remains*. (Taraxacum Press: Washington DC).

Viðauki 1. Einingaskrá

Unit number	Type	Description	Material	Contextual keyword
2038	Cut	Trench cut	Cut interface	Excavation
2039	Deposit	Topsoil (same as [2000]) with levelling material included	Mixed Silts	Undefined
2040	Deposit	Pipe trench fill	Mixed Silts	Trench
2041	Cut	Pipe trench	Cut interface	Trench
2042	Deposit	Turf deposit	Turf	Collapse
2043	Deposit	Turf debris	Turf	Collapse
2044	Deposit	Turf deposit; seals graves [2056, 2057]	Turf	Collapse
2045	Deposit	Gravel mix/turf debris	Turves/Stones	Dump
2046	Deposit	Gravel deposit - west end of trench	Gravel	Dump
2047	Deposit	Turf deposit; ?same as [2068]	Turf	Collapse
2048	Deposit	Modern deposit with stone lining; same as topsoil [2039]	Mixed Silts	Pit
2049	Deposit	Fill of oval depression - NE corner of church	Mixed Silts	Pit
2050	Cut	Oval depression - NE corner of church	Cut interface	Pit
2051	Group	Grave group - west end of trench	N/A	Grave
2052	Deposit	Grave fill	Mixed Silts	Grave
2053	Deposit	Grave fill	Mixed Silts	Grave
2054	Deposit	Stone deposit under [2048]	Stones	Pit
2055	Cut	Cut of sub-circular feature	Cut interface	Pit
2056	Deposit	Fill of grave	Mixed Silts	Grave
2057	Deposit	Fill of grave	Mixed Silts	Grave
2058	Deposit		Turves/Other	Surface
2059	Deposit	Turf wall boundary of cemetery	Turf	Wall
2060	Deposit	Surface sealing wall [2061]	Mixed Silts	Surface
2061	Deposit	Turf wall predating [2059]	Turf	Wall
2062	Deposit	Sterile deposit beneath wall [2061]	Mixed Silts	Surface
2063	Deposit	?Grave	Mixed Silts	Grave
2064	Deposit	Reddish deposit; turf debris/collapse; ?same as [2068]	Turf	Collapse
2065	Deposit	Mixed turf layer	Turf	Collapse
2066	Deposit		Turf	Grave

2067	Deposit	Mixed and loose turf deposit	Turf	
2068	Deposit	Turf collapse; seals church	Turf	Collapse
2069	Deposit	Possible grave	Mixed Silts	Grave
2070	Deposit	Possible grave	Mixed Silts	Grave
2071	Deposit	Turf debris under topsoil cemetery wall [w]	Turf	Collapse
2072	Deposit	Fill of grave	Mixed Silts	Grave
2073	Deposit	Turf deposit, possibly wall collapse	Turf	Collapse
2074	Deposit	Modern fill around pipe	Composite	Trench
2075	Group	Graveyard wall	Turf	Bank
2076	Deposit	Modern pipe	Undefined	Undefined
2077	Deposit	Stone packing around pipe	Stones	Lining
2078	Deposit	Turf layer beneath [2071]	Turf	Bank
2079	Deposit	Gravel mix + clayey silt	Gravel	Bank
2080	Deposit	Fill of grave	Mixed Silts	Grave
2081	Cut	Cut of modern pipe	Cut interface	Trench
2082	Deposit	Fill of modern truncation; E end	Mixed Silts	Pit
2083	Cut	Cut of modern truncation; E end	Cut interface	Pit
2084	Deposit	Fill of grave	Mixed Silts	Grave
2085	Deposit	Fill of grave (W end of trench)	Mixed Silts	Grave
2086	Deposit	Fill of grave (W end of trench)	Mixed Silts	Grave
2087	Deposit	Deposit in turf wall, graveyard	Mixed Silts	Undefined
2088	Deposit	Fill of grave (against N edge of LOE)	Mixed Silts	Grave
2089	Deposit	Grave fill	Mixed Silts	Grave
2090	Group	Grave group	N/A	Grave
2091	Deposit	Fill of grave; sealed by turf collapse [2068]	Mixed Silts	Grave
2092	Deposit	Deposit abutting graveyard wall	Mixed Silts	Bank
2093	Group	Grave group; E end of trench	N/A	Grave
2094	Deposit	Deposit abutting graveyard wall, under [2092]	Turf	Bank
2095	Deposit	Inside strengur over stones and infill	Turf	Wall
2096	Deposit	Turf surface within church; 1886 surface	Turf	Surface

2097	Deposit	Inner stone line	Stones	Wall
2098	Deposit	Fill of subrectangular feature	Mixed Silts	Grave
2099	Deposit	Fill of grave (115/240)	Mixed Silts	Grave
2100	Deposit	Fill of grave (115/240)	Mixed Silts	Grave
2101	Deposit	Blackish turf abutting N side of turf wall	Turf	Bank
2102	Cut	Cut of [2098]	Cut interface	Grave
2103	Deposit	Fill of lower deposit in [2055]	Mixed Silts	Pit
2104		VOID		
2105	Deposit	Infill between stones [2097]	Turf	Wall
2106	Deposit	Turf debris in NW corner of church	Turf	Construction
2107	Cut	Grave	Cut interface	Grave
2108	Deposit	Floor/surface under [2105]; patchy	Timber	Floor
2109	Deposit	Grave in 240/120 VOID???		
2110	Deposit	Turf deposit over [2060]	Turf	Collapse
2111	Deposit	Patchy coarse turf deposit inside church	Turf	Surface
2112	Deposit	Infill in stone courses (E end of trench)	Mixed Silts	Wall
2113	Deposit	Backfill deposit (from RKH02 Grave)	Mixed Silts	Backfill
2114	Group	Deposit under [2111] from RKH02 grave	N/A	Grave
2115	Group	Grave group 225/125	N/A	Grave
2116	Group	[2058, 2059] and possible earthwork under	Mixed Silts	Grave
2117	Deposit	Grave fill	Mixed Silts	Grave
2118	Deposit	Grave fill	Mixed Silts	Grave
2119	Deposit	Grave fill (cut [2123])	Composite	Grave
2120	Deposit	pit/disturbance fill	Composite	Pit
2121	Cut	pit/disturbance cut	Cut interface	Pit
2122	Deposit	Deposit spread localised in W end of church	Mixed Silts	Surface
2123	Cut	Grave cut (fill [2119])	Cut interface	Grave
2124	Deposit	Deposit around edge of wall (similar to [2119])	Mixed Silts	Wall
2125	Skeleton	Skeleton overlying coffin burial	N/A	Skeleton
2126	Deposit	Spoil from RKH03	Mixed Silts	Spoil
2127	Deposit	Possible grave fill	Mixed Silts	Grave
2128	Deposit	Cobbled surface associated with [2122]	Stones	Floor

2129	Group	Group of graves sealed by turf collapse	N/A	Grave
2130	Deposit	Turf wall under collapse [2068]	Turf	Wall
2131	Group	Group of graves contemporary with [2096] & [2071]	N/A	Grave
2132	Deposit	Stones outside turf wall	Stones	Wall
2133	Deposit	Inside lines of turf wall stone foundation	Turf	Wall
2134	Deposit	Grave fill	Mixed Silts	Grave
2135	Group	Grave group	N/A	Grave
2136	Deposit	Lower line of stones under [2097]	Stones	Wall
2137	Deposit	Stone foundations under floor	Stones	Footing

Viðauki 2. Fundaskrá

Númer	Lag	Heiti	Efni	Fjöldi	XYZ	Lýsing
001	2039	Rúðugler	Gler	231		Glært, misþykkt, úr mörgum rúðum.
002	2039	Nagli	Járn/viður	85		Misstórir. 1 hjör
003	2039	Ílát	Leir	44		32 úr hvítleir, bollar og diskar, 3 með blámáluðu munstri; 9 úr postulíni; 2 úr rauðleir; 1 steinleir. Allt nýlegt.
004	2039		Járn/viður	33		Ýmislegt.
005	2010	Rúðugler	Gler	2		Grænleitt, þunnt.
006	2039	Peningur	Málmur	1		2ja krónu peningur frá 1946. 92% eir, 6 % ál, 2% nikkell.
007	2039	Steinn	Tinna	2		Grænleit.
008	2007	Sleggja	Steinn	1		Hálf, 180mm í þvermál
009	2040	Nagli	Járn/viður	2		Þykkir með stórum haus
010	2039	Kertapípa?	Kopar	1		Þynna sveigð í keilu.
011	2040	Ílát	Gler	1		Aðeins sveigt, með grænleitum blæ.
012	2039	Hnappur	Kopar	1		Þunnur, með dæld í miðju og 4 götum. Þvermál 16mm.
013	2033	Nagli	Járn/viður	1		Flatir, með flötum haus.
014	2046	Nagli	Járn/viður	4		Stuttir, flatir
015	2046	Lykkja	Járn/viður	1		Af líkkistu.
016	2049	Krans	Kopar/lífrænt	1		Koparhringur, 275mm í þvermál, vafinn filti og jurtum.
017	2046	Rúðugler	Gler	1		Glært, horn af rúðu.
018	2039		Steinsteypa	1		
019	2049	Vír/nagli	Járn/viður	30		
020	2039	Flaska	Gler	2		Botn, íhvolfur, 64mm í þverm. Grænt.
021	2039	Lykkja	Kopar	1		Smágerð.
022	2039	Flaska	Gler	6		M.a. botn með áletrun, 50mm í þverm. Brúnt.
023				0		ekki notað
024	2039	Rúðugler	Gler	19		Glært, þykkt.
025	2039		Kopar	1		Fíngerður hringur, flatur, brotinn. 25mm þverm.
026	2049	Steinn	Hrafninna	1		

027	2068	Prjónn	Gler?	1	240/120	Kúlulaga, 9mm í þvermál.
028						ekki notað
029	2068	Nagli	Járn	7	235/125	Grannir, langir.
030	2068	Rúðugler	Gler	8	235/125	Glært, þunnt. 1 brot úr flösku, grænt með bóllum.
031	2068	Krítar-pípa	Leir	1	240/120	Brot úr kóngi.
032	2068		Kopar	1	230/115	Lítill hnúður.
033	2068	Pípa	Postulín	3	240/120	Brot úr kóngi, passa saman, 41mm í þvermál. Upphleypt mynd af Kristjáni 9. 19. öld. 039 er úr sama
034	2068	Steinn	Jaspis	1	235/120	Ljósgrænt, lítið brot.
035	2068	Rúðugler	Gler	34	235/115	Glært og grænleitt. 1 grænt brot úr flösku.
036	2068	Rúðugler	Gler	1	235/125	Glært
037	2068	Nagli	Járn	16	240/120	Stórir.
038	2068	Rúðugler	Gler	21	240/120	Græn slikja. 1 brot úr flösku, grænt með bóllum.
039	2068	Pípa	Postulín	1	240/120	Úr sama og 033.
040						ekki notað
041	2068	Rúðugler	Gler	11	240/120	Með grænni slikju.
042	2068	Steinn		1	235/125	Grænn.
043	2068	Lykkja	Kopar	1	235/115	Flatt, bogið stykki með götum á endum, brotið saman í miðju.
044	2068	Rúðugler	Gler	1	235/120	Grænleit slikja.
045	2068	Nagli	Járn	0	235/115	Ýmislegt.
046	2068	Steinn	Jaspis	1	235/115	Grænn.
047	2068	Ílát	Leir	3	235/115	1 hvítleir með glerungi báðum megin, 2 steinleir; smá
048	2068	Kertapípa	Kopar	1	235/125	Uppvafinn hólkur, 50x9-18mm. Innan í var vax. Samskonar, en úr járn fundust í Skálholti, t.d. S349. Svona kertapípur voru í notkun allt frá því á Víkingaöld.
049	2068		Ull/viður	1	235/115	Strimill með tréstaup.
050	2062	Þynna	Járn	1	230/125	Slétt, þunnt stykki með nöglum í.
051	2062	Rúðugler	Gler	7	230/125	Glært, þykkt. 3 brot úr flösku, græn. 1 glært brot úr íláti.
052	2062	Flaska	Gler	1		Stútur. Græn slikja.

						Þykkt, rákótt gler
053	2068	Nagli	Kopar	1	241.5/ 119.5	Ferkantaður, hauslaus, 33mm langur.
054	2080	Nagli	Járn	3	235/125	Þykkir og stuttir.
055				0		ekki notað
056	2084	Rúðugler	Gler	2	235/125	1 glært, 1 grænleitt.
057	2084	Hjör	Járn	1	235/125	Heil, lengd 102mm.
058	2082	Rúðugler	Gler	5		Glært og með grænni slikju.
059	2039	Ljósa- pera	Gler/málmur	0		Brot.
060	2048	Rúðugler	Gler	8		7 glær. 1 grænt flöskubrot með bólum.
061	2090	Brýni	Sandsteinn	1		Grannt, vel eytt, 145mm langt.
062	2068	Vaðmáls pjatla	Ull	0	235/130	Örlítið.
063	2068	Nagli	Járn	6	240/115	Ýmislegt.
064	2098	Meitill	Járn	1	240.3/ 122.9	C. 150mm langt stykki með egg.
065	2090	Nagli	Járn	12		6 naglar og stykki.
066	2048	Nagli	Járn	6		Stuttir og þykkir.
067	2098	Nagli	Járn	20		Ýmislegt.
068	2098	Ílát	Leir	10		Hvítleir, hvítur glerungur báðum megin
069	2091	Nagli	Járn	12		M.a.rær.
070	2091	Ílát	Leir	1		Steinleir, ljósgrátt utan með glærum glerungi.
071	2098	Bókar- spensl	Kopar/leður	1	239.9/ 123.1/ 41.34	Grönn, skreytt krækja með heilu, ferhyrdu stykki með 2 götum. Lengd 62mm. Svipuð fundust í Skálholti, t.d. S184, líklega frá 17. eða 18. öld.
072	2090	Rúðugler	Gler	4		Með þremur mismunandi áferðum. 1 grænt flöskubrot.
073						ekki notað
074	2099	Nagli	Járn	10	240/115	Ýmislegt.
075						ekki notað
076	2100	Pípunagli	Kopar	1	240.4/ 123.7/ 41.47	Koparþynna rúlluð í spíss, 46x3-10mm.
077	2090	Blýantur	Blý	1		Flatt, breitt brot.
078	2100	Nagli	Járn	2	240/115	
079	2100	Rúðugler	Gler	6	240/115	Glært og grænleitt, þunnt.
080	2109	Nagli	Járn	4		

081	2096	Nagli	Járn	1	235/115	
082	2096	Rúðugler	Gler	1	235/115	Grænleitt slika.
083	2098	Hnífur?	Járn	1	240.15/ 123.7	Flatt, mjókkar í odd, brotið og virðist klofið. Breidd mest 17.5mm.
084	2096	Krókur	Járn	1	235/120	Krókur og lykkja.
085	2096	Nagli	Járn	3	240/120	2 stórir, 1 brot.
086	2096	Ílát	Gler	2	240/120	Grænleitt með bóllum.
087	2068		Viður	0	239.7/ 126.5/ 41.55	Unninn viður.
088	2106	Ílát	Leir	8		4 hvítleirsbrot með hvítum glerungi, 4 steinleirsbrot með gráum glerungi og blámáluðu munstri: Westerwald.
089	2106	Nagli	Járn	13		10 naglar, 3 stykki.
090	2106	Nagli	Járn/viður	1		Tittur með viðarleifum á.
091	2105	Sörvis-tala	Tálgukol	1		Hringlaga, flöt, með gati og skornu skrauti. 16mm í þvermál. 147 er eins en stærri og RKH-02-142.
092	2105	Nagli	Járn	10		Stórir, sumir flatir.
093	2105	Rúðugler	Gler	1		Grænleitt með bóllum.
094	2098	Rúðugler	Gler	2	240/125	1 grænleitt, 1 úr flösku, grænt.
095	2096	Hjör?	Kopar	1	235.36/ 125.9/ 41.63	Massífur ferstrendur teinn sem mjókkar í endann, með ferhyrndri gróp. Lengd 121mm.
096	2112	Nagli	Járn	4	235/125	3 naglar, 1 stykki.
097	2112	Krítar-pípa	Leir	1	235/125	Leggur.
098	2112	Ílát	Gler	2	235.9/ 126.4/ 41.04	Ferhyrndur, aflangur botn. Grænt gler með bóllum. Brotin passa saman. 124 er úr sama.
099	2096	Rúðugler	Gler	2	235/125	Horn, græn slika. 1 grænt flöskubrot.
100	2091	Flaska	Gler	1	230/125	Glært, sveigt, smátt.
101	2110		Ull	1	240/125	Smá þjatta.
102	2113	Nagli	Járn	5		3 naglar, 2 stykki.
103	2113	Rúðugler	Gler	4		3 glær, 1 grænt.
104	2058	Fata	Járn	0	225/125	Full af rusli. Í kirkjugarðsveggnum. Nýleg.
105	2058	Dós	Járn	2	225/125	Nýlegt.

106	2058	Rúðugler	Gler	3	225/125	2 þykk glær brot; 1 úr botni íláts með áletrun.
107	2091	Krítar-pípa	Leir	1	235/115	Leggbrot.
108	2091	Ílát	Leir	3	235/115	1 rauðleir, gler. báðum megin; 2 hvítleir; smá
109	2091	Þynna	Kopar	2	235/115	1 brotin saman með nöglum; 1 tittur.
110	2091	Nagli	Járn	4	235/115	1 flatur, 1 hausstór.
111	2117	Prjónn	Kopar	2		Örgrannur með hnúð sem haus. Líkist títuþrjóni. Brotinn
112	2117	Pípunagli	Kopar	1		Upprúlluð þynna, 25x15-35mm.
113	2117	Brýni	Flöguberg	1		Breitt og flatt, brotið, 57x32mm.
114	2117	Skeifa	Járn	3		Mjög stór, brotin; 2 naglar.
115	2111	Nagli	Járn	11	234/120	Ýmislegt.
116	2058	Diskur	Leir	3	225/125	2 postulínsbrot, brúnir, 1 með munstri; 1 hvítleirsbrot. Nýlegt.
117	2119	Þynna	Kopar	3		1 með nagla, 1 er undin og gæti verið hluti af kertapípu.
118	2119	Nagli	Járn	10		Ýmislegt.
119	2119	Rúðugler	Gler	4		1 glært, horn; 1 fölgrænt, ójöfn brún; 1 grænblátt; 1 grænt úr flösku, með bóllum
120	2119	Steinn	Jaspis	2		Grænn. 1 hvítur
121	2111	Bókar-spjald	Kopar	1	236.9/ 124.8/ 41.38	Horn, brotið af, með upphleyptri bólu og fingerðu skrauti. Stærð og skraut svipar til Þjms. 1745. Með þeim látúnshornum er bókarspensl mjög líkt RKH-03-149 sem á stendur 1623.
122	2111	Krítar-pípa	Leir	5	235.9/ 126.3/ 41.49	4 brot úr kóngi, 1 úr grönnum legg.
123	2111	Meðala-glas	Gler	1	236.1/ 126.2/ 41.43	Stútur með útflattri brún. Grænt gler með bóllum.
124	2111	Ílát	Gler	7	235.9/ 126.3/ 41.49	4 græn með bóllum: botn úr ferhyrndu íláti, úr sama og 098. 2 glær, m.a barmbrot, úr glasi.

125	2118	Nagli	Járn	13		Ýmislegt.
126	2118	Skeifa	Járn	3		Stykki, stautur og skeifubrot.
127	2118	Hnappur	Kopar	1		Kúlulaga með skornu skrauti og stórrí lykkju. Þvermál 13.5, hæð með lykkju 17.5mm. Mjög líkur, en úr tinblönduðu silfri fannst í Skálholti, S260.
128	2118	Rúðugler	Gler	2		Glært gler.
129	2118	Brýni	Flöguberg	1		Klofið að endilöngu, eytt, 108x16mm.
130	2118		Ull/leður?	1		Undið saman í hring, umfang 80x60, gats 20x20mm.
131	2118	Steinn	Hrafninna	1		
132	2120	Nagli	Járn	27		M.a. flatir naglar með flatan haus. Úr kistu?
133	2120	Stykki	Járn	9		Ýmislegt.
134	2120	Flaska	Gler	3		2 græn með bóllum, sveigð. 1 slétt, hrufótt.
135	2120	Krítar-pípa	Leir	1		Leggbrot, þykkt, með skrauti.
136	2120	Kerta-pípa	Kopar	1		Undið saman í hólk sem mjókkar í endann, gat í gegn, 46x11-29mm. Sjá 48.
137	2120	Hnappur	Kopar	1		Flatir, þunnur, 24mm í þvermál, 1 á þykkt. Merki um lykkju á bakhlið sem brotnað hefur af.
138	2120	Þynna	Kopar	3		1 er hringlaga, brotin, með gati, þverm. 36mm. 2 aflangar.
139	2111	Pottur	Rauðleir	1	236.8/ 123.7/ 41.33	Fótur af þrifættum potti.
140	2099	Sörvis-tala	Gler	1		Glær, aðeins bláleit, 90mm í þverm., þykkt mest 85, þverm. gats 38.
141	2111	Hnífur	Járn	1	237.65/ 124.64/ 41.24	Vasahnífur, samanbrotinn, lengd 80mm.
142	2111	Hnappur	Blý?	1	238/ 124.65/ 41.02	Kringlóttur, með skrúfgangi neðaná. Þverm. 22, skrúfgangs 13, hæð 6.5. Rist skraut ofaná.

143	2099		Gler	1		Þykkt, grænt með pólaraðri brún.
144	2111	Bókar-spensl	Kopar/leður	1	237.92/ 125/ 41.02	Grönn þynna með króki, rist geometrískt skraut, fest á ferhyrnda leðurbót sem á er negld þynna. Umfang 63x9-20mm.
145	2099	Ílát	Gler	1		Glært, botnbrot, ferfyrndur, aflangur.
146	2099	Nagli	Járn/viður	6		2 líkkistunaglar með viðarleifum, 2 naglar, 1 stykki.
147	2111	Sörvis-tala	Tálgukol	1	238/ 126.5/ 41.33	Svört, flöt, með gati og skornu skrauti. 23mm í þvermál. Af talnabandi? Eins og 091, en stærri. RKH-02-142 er eins.
148	2099	Ílát	Gler	1		Þykkt, grænt.
149	2111	Bókar-spensl	Kopar/leður	3	237.5/ 125.6/ 41.3	Speldi með ristu skrauti og lykkju, fest á leðurbót. Umfang 119x14-15mm. Brotið. Ekki ósvipað RKH-02-135. Mjög líkt þjms. 1745 sem á stendur ártalið 1623. 1 annað brot.
150	2111		Viður	0	237/ 125.66/ 41.39	
151	2111		Viður	0	236.37/ 125.72/ 41.5	
152	2111		Viður	0	235.9/ 126.5/ 41.55	
153	2111	Ílát	Leir	1	236.3/ 126.15/ 41.43	Rauðleir, barmbrún með grunnri rák rétt neðan við, hvítmálað innan. Stórt ummál.
154	2111	Skeifa	Járn	1	238.5/ 126.65/ 41.34	Heil.
155	2111	Stautur	Viður	1	238.45/ 126.25/ 41.29	Aðeins flatur, umfang 70x9x19mm. Líklega tálgaður í odd.
156	2089	Nagli	Járn/viður	1		Líkkistunagli með viðarleifum.
157	2090	Kista	Viður	1		Stykki, allstórt, líkl. sagað af endanum.
158	2111		Viður	1	238.3/ 126.6/ 41.33	Flatur bútur, 74x50x5.5x 16mm.

					41.3	E.t.v. unninn.
159						ekki notað
160	2111	Stautur	Viður	1	238.47/ 125/ 41.36	Mjókkar í endann, 80x6-18mm. Líklega unninn.
161	2090	Ílát	Leir	2	235/115	1 hvítleir með grænum glerungi innan, 1 með brúnum og máluðu skrauti.
162	2090	Nagli	Járn	6	235/115	Ýmislegt.
163	2111	Krítar-pípa	Leir	1	235/110	Leggbrot.
164	2091	Flaska	Gler	1	235/115	
165	2111	Brýni	Flöguberg	1	237.2/ 126.4/ 41.41	Stórt brot, umfang 110x30x15.
166	2111	Stautur	Viður	3	236.8/ 125.8/ 41.43	2 mjókka í annan enda: 80x3.5x9, 63x4-7. 1 mjókka í báða enda: 76x5-12mm. Líklega unninn.
167	2111	Skeifa	Járn	1	236.78/ 125.7/ 41.38	Heil.
168	2111	Bókar-spensl	Kopar	1	237.2/ 125.5/ 41.29	Með ristur skrauti, 2 götum og 2 lykkjum. Fingert, þykkt 1, lengd 35mm. Sbr. Þjms. 8917, 8933.
169	2111	Stautur	Viður	1	237.78/ 125.84/ 41.28	Aðeins flatur, mjókkar í endann, brotið af hinum? 47x5-10mm.
170	2111	Ílát	Leir	1	235/125	Rauðleir, grænbrúnn glerungur báðum megin.
171	2079	Rúðugler	Gler	1		Grænleitt.
172	2091	Flaska	Gler	1		Brúnt, þykkt.
173	2094	Ílát	Gler	1		Grænleitt með bóllum. Virðist ferstrent.
174	2099	Ílát	Gler	2	240/115	1 grænleitt, fingert með rákum og bóllum, 1 glært, sveigt.
175	2101	Nagli	Járn	1		Flatur með flatan haus.
176	2068	Nagli	Járn	17		Ýmislegt.
177	2065	Nagli	Járn	1		Ryðbólgin.
178	2092	Ílát	Leir	1		Hvítleir, hvítur glerungur báðum megin
179	2111	Rúðugler	Gler	3	235/120	Grænleitt, þunnt, með bóllum.
180	2111	Nagli	Járn	13	235/120	Ýmislegt.
181	2111	Rúðugler	Gler	9	235/120	8 grænleit með

						bólum, 1 glært
182	2111	Nagli	Járn	6	235/120	M.a. Flatir með flötum haus.
183	2111	Rúðugler	Gler	26	235/120	22 grænleit, sum með bólum; 43 glær úr ílátum.
184	2111	Ílát	Gler	4	235/120	1 dökkgrænt úr flösku, 3 ljósgræn. Líklega allt úr mismunandi ílátum.
185	2111	Ílát	Leir	2	240/115	Steinleir, ljósgrátt utan með glærum glerungi, brúnt innan. E.t.v. úr sama og 195. Þunnt, brúnt utan, appelsínurautt innan.
186	2111	Ílát	Gler	5	240/120	4 græn með bólum, 1 glært
187	2111	Nagli	Járn	8	140/120	Ýmislegt.
188	2111	Nagli	Járn	2	235/120	Brotinn nagli með stóran haus.
189	2068	Ílát	Leir	1	235/125	Hvítleir, hvítur glerungur báðum megin
190		Brýni	Sandsteinn	1	235/125	Klofinn, þunnur, brotinn: 71x23x4
191	2111	Flís	Viður	2	235.9/ 126.5/ 41.55	Lengd 66 og 72mm; líklega óunnið.
192	2111	Stautur	Viður	1	237/ 125.66/ 41.38	Mjókkar í endann: 72x7-17mm.
193	2111	Stautur	Viður	1	236.37/ 125.72/ 41.5	57x8-21mm. E.t.v. tálgaður í odd.
194	2100	Steinn		1	240/115	Smár, glitrar á.
195	2111	Ílát	Leir	1	235/125	Steinleir, ljósgrátt utan með glærum glerungi, bleikt innan. E.t.v. úr sama og 185.
196	2111	Nagli	Járn	12	240/120	Ýmislegt. M.a. flatir naglar með flötum haus.
197	2111	Stautur	Viður	1	235.8/ 125.17/ 41.31	E.t.v. tálgaður í odd.
198	2111		Viður	0	238/ 126.4/ 41.32	
199	2126	Sleggja	Steinn	1		Hálf, klofin.
200	2039	Ílát	Gler	118		Skærgrænt, allt úr sama íláti.

201	2039	Ílát	Gler	43
202	2039	Flaska	Gler	18
203	2111	Diskur	Leir	1

Glært, ýmislegt, m.a. ferstrent meðalaglas.

10 dökkgræn, 8 dökkbrún.

Faience, örsmátt, blámálað munstur á hvítan glerung. Úr sama og 115.

Viðauki 3. Myndaskrá – stafrænar myndir

Númer	Dagsetning	Myndefni
RKH03-001	27.5.2003	Austasti hluti svæðis XII eftir fyrstu hreinsun, séð í suður.
RKH03-002	27.5.2003	Miðhluti svæðis XII eftir fyrstu hreinsun, séð í suður. Kirkjutóft fyrir miðju.
RKH03-003	27.5.2003	Vestasti hluti svæðis XII eftir fyrstu hreinsun, séð í suður.
RKH03-004	28.5.2003	Torf 2042 fyrir uppgröft. Séð í norður.
RKH03-005	29.5.2003	Yfirlit yfir uppgraftarsvæðið á 4. degi. Séð í suðaustur.
RKH03-006	29.5.2003	Við vinnu á 4. degi. Séð í suður.
RKH03-007	29.5.2003	Yfirlit yfir uppgraftarsvæðið á 4. degi. Séð í norðvestur.
RKH03-008	29.5.2003	Yfirlit yfir uppgraftarsvæðið á 4. degi. Séð í norðvestur.
RKH03-009	29.5.2003	Torf 2044 fyrir uppgröft. Séð í vestur.
RKH03-010	29.5.2003	Yfirlit yfir uppgraftarsvæðið í lok fyrstu viku. Séð í suðaustur.
RKH03-011	2.6.2003	Skurður 2050. Gröf? Séð í austur.
RKH03-012	2.6.2003	'Krans', F016, í skurði 2050. Séð beint niður.
RKH03-013	2.6.2003	'Krans', F016, í skurði 2050. Séð beint niður.
RKH03-014	2.6.2003	'Krans', F016, í skurði 2050. Séð beint niður.
RKH03-015	3.6.2003	Torf 2047 og hugsanlegar grafir í suður frá kirkjurúst. Séð í norður.
RKH03-016	3.6.2003	Grafir 2056 og 2057. Séð í vestur.
RKH03-017	3.6.2003	Minjar í suðvesturenda uppgraftarsvæðisins.
RKH03-018	3.6.2003	2059, 2060, 2063, 2065, 2064, 2066 fyrir uppgröft. Séð í suður.
RKH03-019	3.6.2003	2059-60, 2063-66 fyrir uppgröft. Séð í austur.
RKH03-020	4.6.2003	Vinnumynd: að grafa. Séð í norður.
RKH03-021	4.6.2003	Vinnumynd: að teikna. Séð í suðaustur.
RKH03-022	4.6.2003	Vinnumynd. Uppgraftarsvæðið séð í suðaustur.
RKH03-023	5.6.2003	Yfir uppgraftarsvæðið ofan af skrifstofugámi. Séð í austur.
RKH03-024	5.6.2003	Torf 2073 fyrir uppgröft. Séð í austur.
RKH03-025	5.6.2003	Yfir uppgraftarsvæðið í lok dags. Séð í norðvestur.
RKH03-026	6.6.2003	Hrun 2068 inni í suðvesturhluta kirkjutóftar. Séð í vestur.
RKH03-027	6.6.2003	Gufuleiðsla og skurður, 2076 og 2077, frá seinni tímum. Séð í austur.
RKH03-028	6.6.2003	2078 og 2075 fyrir uppgröft. Séð í suður.
RKH03-029	6.6.2003	2079 og 2075 fyrir uppgröft. Séð í suður.
RKH03-030	6.6.2003	Hrun 2068 inni í suðvesturhluta kirkjutóftar. Séð í austur.
RKH03-031	6.6.2003	Vinnumynd. Yfirlit, séð í norðvestur.
RKH03-032	6.6.2003	Vinnumynd. Yfirlit, séð í vestur.
RKH03-033	6.6.2003	Yfirlit yfir uppgraftarsvæðið í lok viku 2. Séð í suðaustur.
RKH03-034	6.6.2003	Yfir uppgraftarsvæðið í lok 2. viku. Séð í vestur
RKH03-035	6.6.2003	Yfir uppgraftarsvæðið í lok 2. viku. Séð í norðvestur.
RKH03-036	6.6.2003	Yfir uppgraftarsvæðið í lok 2. viku. Séð í norðvestur.
RKH03-037	8.6.2003	Brot úr reykjarpípu úr postulíni með mynd af Kristjáni Danakonungi 9. framan á. Fannst í kirkjutóft. 19. öld.
RKH03-038	10.6.2003	Yfir uppgraftarsvæðið í byrjun 3. viku. Séð í vestur.

RKH03-039	10.6.2003	Yfir uppgraftarsvæðið í byrjun 3. viku. Séð í vestur.
RKH03-040	11.6.2003	Gröf 2091 í hæð við 2068. Séð í austur.
RKH03-041	11.6.2003	Grafir 2099 og 2100 í hæð við 2068. Séð í austur.
RKH03-042	11.6.2003	Gröf 2090 í hæð við 2068. Séð í austur.
RKH03-043	11.6.2003	Snið í 2098. Séð í norður.
RKH03-044	11.6.2003	Snið í austurhluta 2109. Séð í norður.
RKH03-045	12.6.2003	Skurður gufuleiðslu, 2081. Séð í vestur.
RKH03-046	12.6.2003	2102 eftir uppgröft. Séð í norður.
RKH03-047	12.6.2003	2101 eftir uppgröft. Séð í suður.
RKH03-048	13.6.2003	Málmfata í fyllingu síðasta kirkjugarðsveggjar. Séð í norður.
RKH03-049	13.6.2003	Gröf 2109, efsta lag, fyrir uppgröft. Séð í austur.
RKH03-050	13.6.2003	Grafir við norðurvegg kirkjutóftar. Séð í austur.
RKH03-051	13.6.2003	Gröf í NA horni kirkju, Séð í vestur.
RKH03-052	13.6.2003	Yfir kirkjutóftina í lok 3. uppgrftarviku. Séð í vestur.
RKH03-053	16.6.2003	Yfirlitsmynd, tekin í austur í upphafi 4. viku.
RKH03-054	16.6.2003	2115. Grafir á svæði X225, Y125 fyrir uppgröft. Séð í vestur.
RKH03-055	16.6.2003	2115. Gröf og óhreyft lag (án númera). Séð í vestur.
RKH03-056	16.6.2003	2116. Snið í gegnum lag 2116. Í miðjum uppgræfti. Séð í vestur.
RKH03-057	16.6.2003	2116. Snið í gegnum lag 2116. Í miðjum uppgræfti. Séð í austur.
RKH03-058	17.6.2003	Yfirlitsmynd af kirkjutóft sem sýnir smásteina í gólfi austurhluta hennar. Séð í vestur.
RKH03-059	17.6.2003	Yfirlitsmynd af kirkjutóft sem sýnir smásteina í gólfi. Séð í vestur.
RKH03-060	17.6.2003	Hestamenn koma fylktu liði til kirkju í Reykholti á 17. júní.
RKH03-061	17.6.2003	Hestamenn koma til kirkju í Reykholti á 17. júní.
RKH03-062	17.6.2003	2089. Gröf í norðurvegg kirkjutóftar. Séð í vestur.
RKH03-063	17.6.2003	2123. Vesturendi kistu í gröf. Séð beint niður.
RKH03-064	18.6.2003	Uppgrafarliðið 2003.
RKH03-065	18.6.2003	Uppgrafarliðið 2003.
RKH03-066	18.6.2003	2125. Beinagrind ungabarns. Séð beint niður.
RKH03-067	18.6.2003	Yfir uppgraftarsvæðið í lok uppgrafar. Séð í vestur.
RKH03-068	18.6.2003	Yfir uppgraftarsvæðið í lok uppgrafar. Séð í norðvestur.
RKH03-069	18.6.2003	Yfir uppgraftarsvæðið í lok uppgrafar. Séð í austur.
RKH03-070	19.6.2003	Steinlagningin inni í kirkjunni í lok uppgrafar. Séð í austur.
RKH03-071	23.6.2003	CS785 fyrir uppgröft. Séð í vestur.
RKH03-072	23.6.2003	CS785 fyrir uppgröft. Séð í vestur.
RKH03-073	23.6.2003	CL900 fyrir uppgröft. Séð beint niður.
RKH03-074	24.6.2003	901, 902, 903 , svæði XIII. Séð beint niður.
RKH03-075	24.6.2003	CF786. Séð í vestur.
RKH03-076	24.6.2003	Yfirlit yfir svæði XIII. Séð í norður.
RKH03-077	24.6.2003	Yfirlit yfir svæði XIII. Séð í suður.
RKH03-078	25.6.2003	CF786 eftir uppgröft. 789 í CC691. Svæði X. Séð í vestur.
RKH03-079	25.6.2003	Dyrasteinn við innri austurbrún ganga inn í M10/11, séð í austur. Á steininum eru rákir eftir sléttun.
RKH03-080	25.6.2003	Dyrasteinn við innri austurbrún ganga inn í M10/11, séð í austur. Á steininum eru rákir eftir sléttun.

RKH03-081	25.6.2003	Veggjarsteinn í norðurvegg M10/11, séð í norður. Sýni 2 tekið af honum fyrir Gest Gíslason, jarðfræðing.
RKH03-082	25.6.2003	Prufuskurður þvert á M10/11. Tökustaður sýnis 1. Séð í vestur.
RKH03-083	25.6.2003	Sýnatökustaður undir hellu í M12, séð í vestur. Sýni 3. Gestur Gíslason á Orkuveitu Reykjavíkur tók til greiningar.
RKH03-084	25.6.2003	Tökustaður sýnis 3 úr M12 sem Gestur Gíslason á Orkuveitu Reykjavíkur tók, séð í suður.
RKH03-085	25.6.2003	Steinn í dyrakampi M12, suðurhlið, séð í suður. Á steininum eru rákir eftir sléttun.
RKH03-086	25.6.2003	CS790 í CC691, séð í vestur.
RKH03-087	25.6.2003	Hverasteinsnáma fyrir ofan Úlfsstaði.
RKH03-088	25.6.2003	Hverasteinsnáma fyrir ofan Úlfsstaði.
RKH03-089	26.6.2003	Steinar í stórrí hleðslu austast á bæjarstæðinu, séð í vestur. Allir mjög sléttir á þessa hliðina og halla aðeins til vestur.
RKH03-090	26.6.2003	CS736, séð í vestur.
RKH03-091	26.6.2003	Vestursnið uppgraftarsvæðis á bæjarstæði, syðsti hluti, séð í vestur.
RKH03-092	26.6.2003	Vestursnið uppgraftarsvæðis á bæjarstæði, nyrðri hluti, séð í vestur.
RKH03-093	26.6.2003	CS790 í miðjum uppgrefti, svæði X, séð í vestur.
RKH03-094	26.6.2003	Austursnið uppgraftarsvæðis á bæjarstæði, svæði X, þar sem leiðsla liggur út úr svæðinu, séð í austur.
RKH03-095	26.6.2003	Snið í leiðslu þar sem hún kemur undan CS736, stóru steinahleðslunni austast á bæjarstæði, svæði X, séð í vestur.
RKH03-096	26.6.2003	Austasti uppgrafni endi leiðslu inn á bæjarstæðið, svæði X, í lok uppgrftar, séð í vestur.
RKH03-097	26.6.2003	Austasti uppgrafni endi leiðslu inn á bæjarstæðið, svæði X, í lok uppgrftar, séð í vestur.
RKH03-098	27.6.2003	Málverk af Reykholtsbænum eftir Finn Jónsson, málað 1947. Gjöf frá utanríkisráðuneytinu til Snorrastofu.
RKH03-099	27.6.2003	Málverk af Reykholtsbænum eftir Finn Jónsson, málað í kringum 1920. Eign Bjarna Guðráðssonar í Nesi í Reykholtsdal